

Marine miljøtilstander i fjordsystemer omkring Bergen

RFF Vest nr. 263572

BERGEN
KOMMUNE

FISKERIDIREKTORATET

REGIONALE
FORSKNINGSFOND

Kvalifiseringsprosjekt (RFF Vest)

- Har marine miljøtilstander i ulike fjorder endret seg?
- Hva slags endringer?
- Hva kan være årsaken til observerte endringer?

Innsamling og analyse av historiske data fra perioden 1973-2016:

- Miljødata fra marine overvåkingsprogram
- Kommunale avløp og befolkning
- Havbruk (fiskeoppdrett)

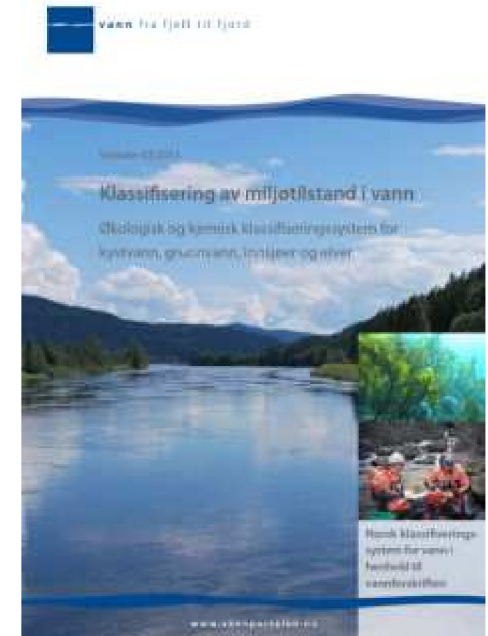
Marine miljøtilstander

Overvåkingsprogram i Bergen og omegn

- «Byfjordundersøkelsen¹» 1979 (1973) Aktiv
- MOM undersøkelser² 2000 Aktiv
- Blue Planet Hordaland³ 2016 Aktiv

Miljøparametere

- **Bunnfauna** beskriver økologisk tilstand
  - Artsmangfold, tetthet og sammensetning (biologiske indekser)
- **Vannkvalitet** beskriver fysisk-kjemiske tilstander
  - Salinitet, temperatur, oksygen, næringsalter

Områder med kommunale avløp og fiskeoppdrett

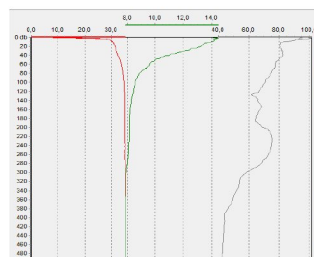

Prøveinnsamling

Biologisk: Bunndyr, alger

Sjøvann: oksygen, temperatur, næringsalter....

Miljøundersøkelser av fjordsystemene rundt Bergen (1973-2016)

- Stort og unikt datamateriale!
- Alle historiske data fra undersøkelsene er arkivert som dokumenter i trykte rapporter (gamle data) eller datafiler (nyere data)

Målsetning:

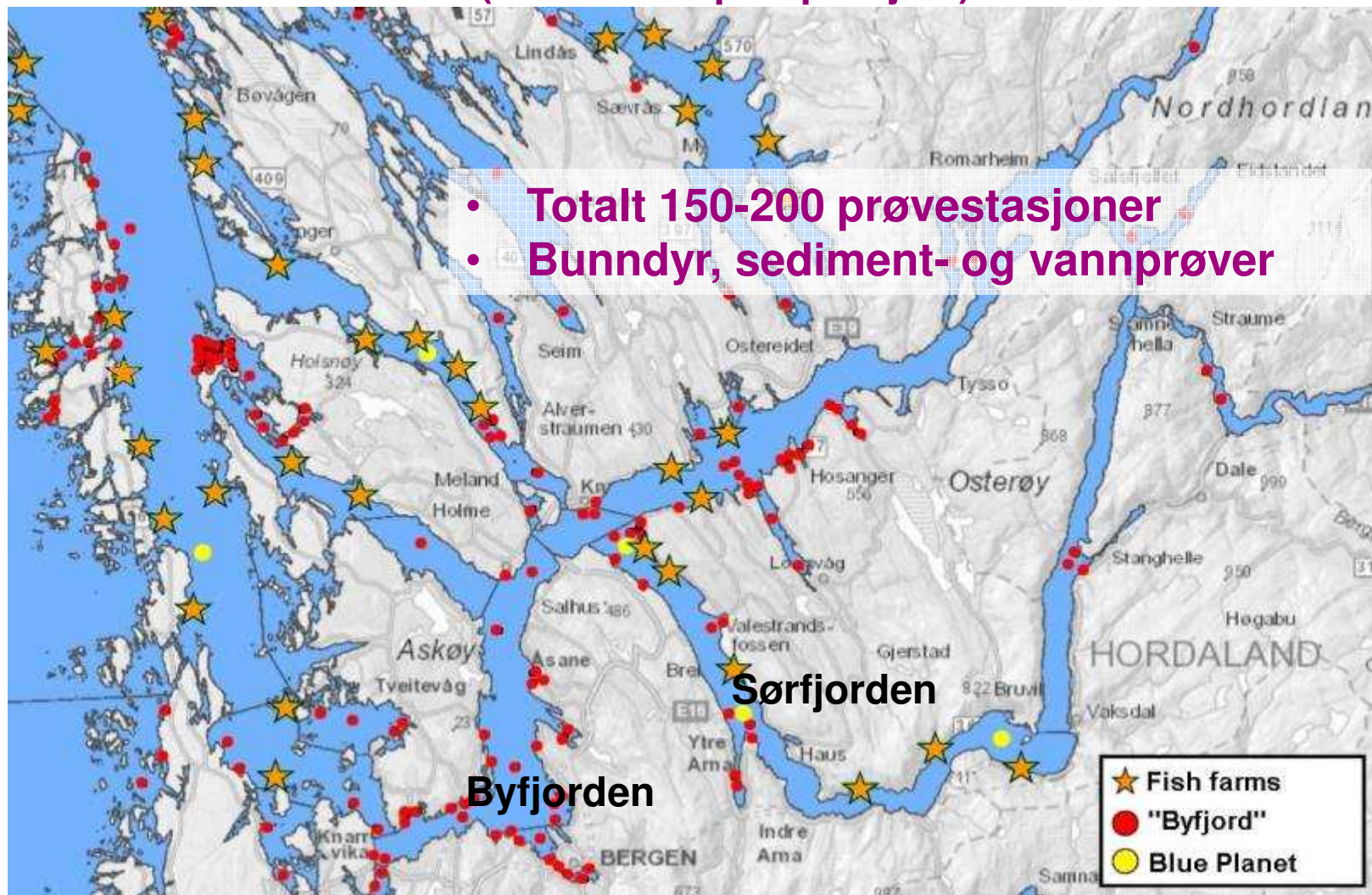
- Analysere data i søk etter viktige sammenhenger mellom de undersøkte parameterne (marin bunnfauna, kjemi, hydrografi, etc.)
- Øke anvendeligheten til datamaterialet. Samle og strukturere alle historiske data i en database (Vannmiljø)

Tidsserier - utfordringer

- Rapporterte data foreligger i henhold til metoder og standarder som var gjeldende på undersøkelsestidspunktet (1973-2017)
- Data må kvalitetssikres, struktureres og digitaliseres slik at de kan brukes i videre analyser (statistiske metoder)
- Data fra marine overvåkingsprogram
- Data vedrørende kommunale avløp og rensing
- Data vedrørende havbruk

Kan være svært tidkrevende

Modellområdet (RFF Vest – pilotprosjekt)

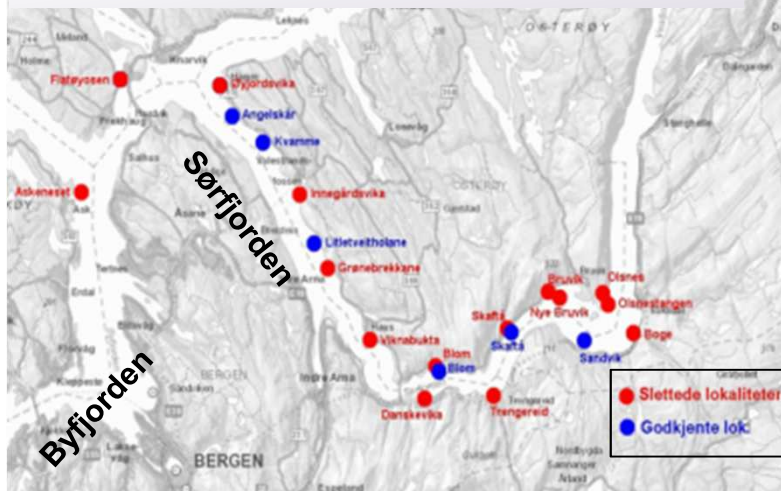

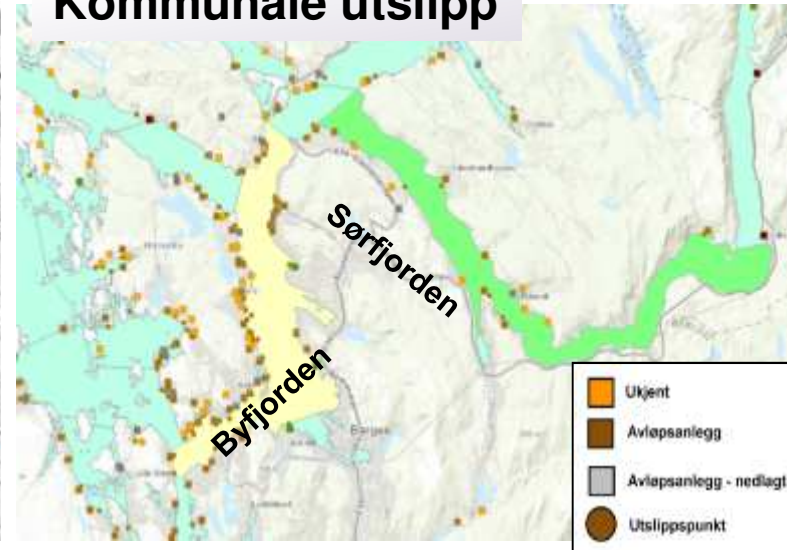
Havbruk og kommunale avløp

Dagens tilstand i fjorder omkring Bergen

Havbruk – laksefisk lokaliteter

Kommunale utslipp

Sørfjorden

Høy oppdrettsintensitet, relativt få kommunale avløp (kloakkutslipp)

Byfjorden

Ingen oppdrett (siden 2005), mange kommunale avløp

Bunndyr som indikator for å klassifisere økologisk tilstand

Miljøpåvirkning - Bløtbunn

Makrofauna (>1 mm) er viktige nedbryterorganismer

Høy organisk belastning kan føre til:

- Svært mange bunndyr
- Økt antall opportunistiske arter (hardføre arter)

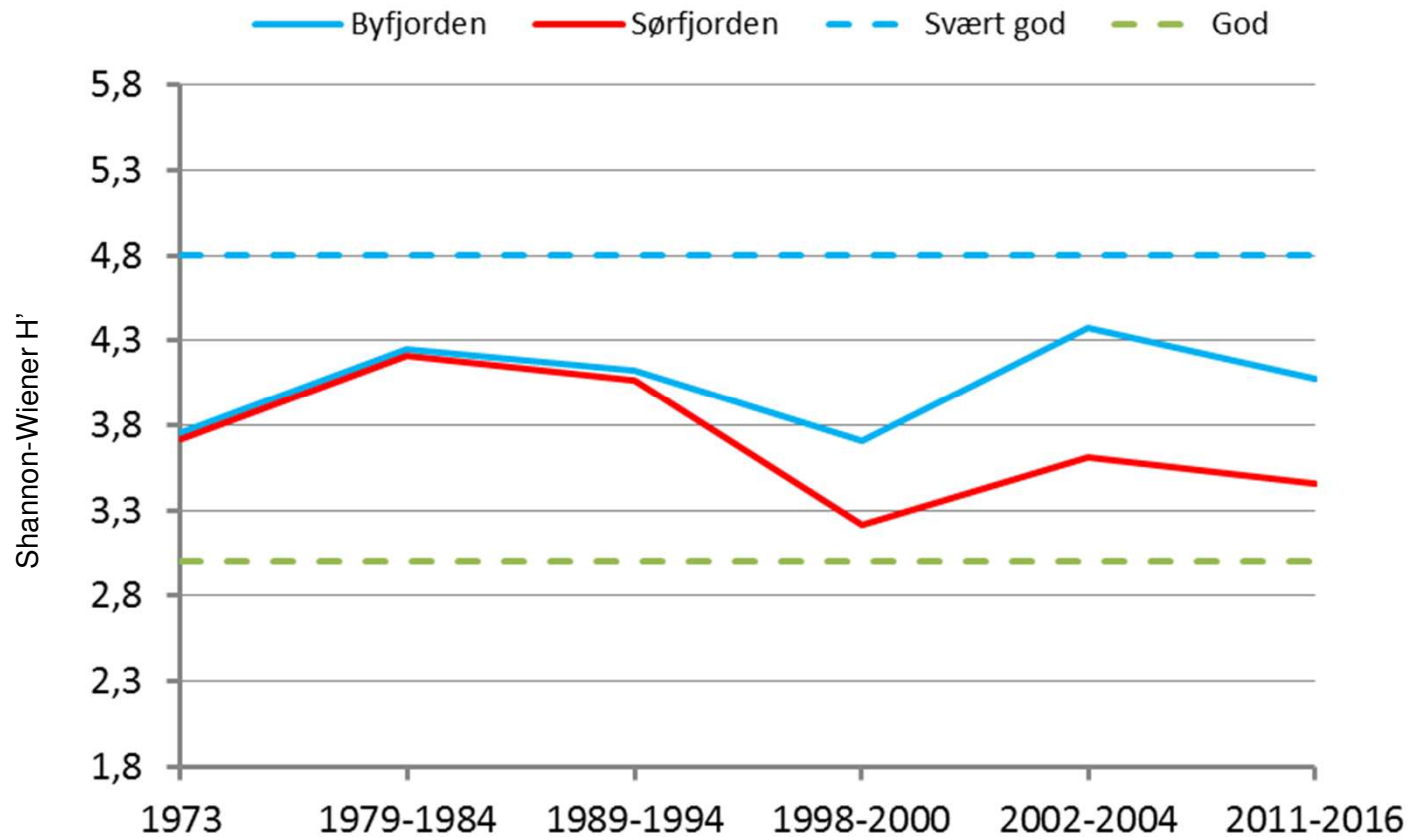
Overbelastning

- **Økt bakteriell nedbryting (mikrofauna) og dannelse av H₂S og metan**
- **Anoksiske forhold og totalt fravær av bunndyr (makrofauna)**

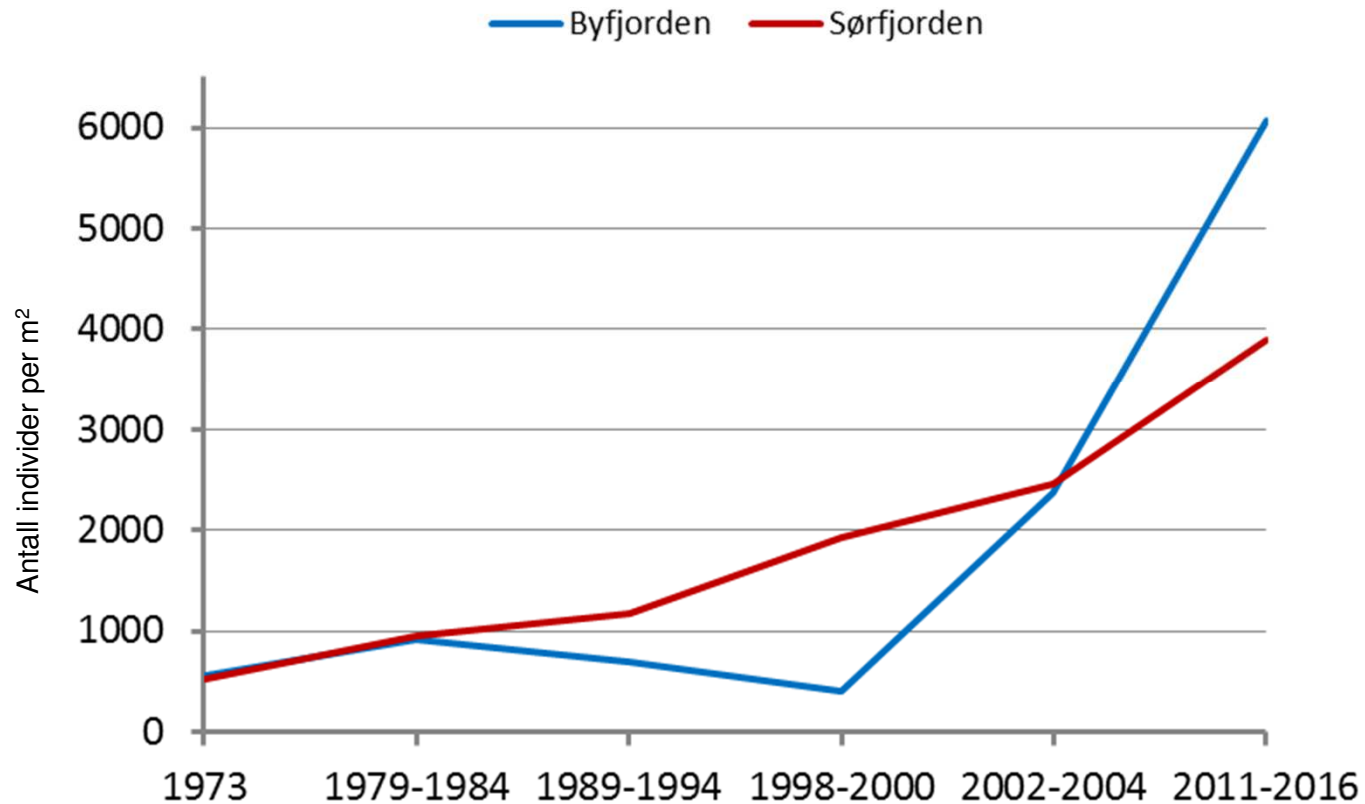
Biotiske faktorer - bløtbunnsfauna

Diversitet (Shannon-Wiener)

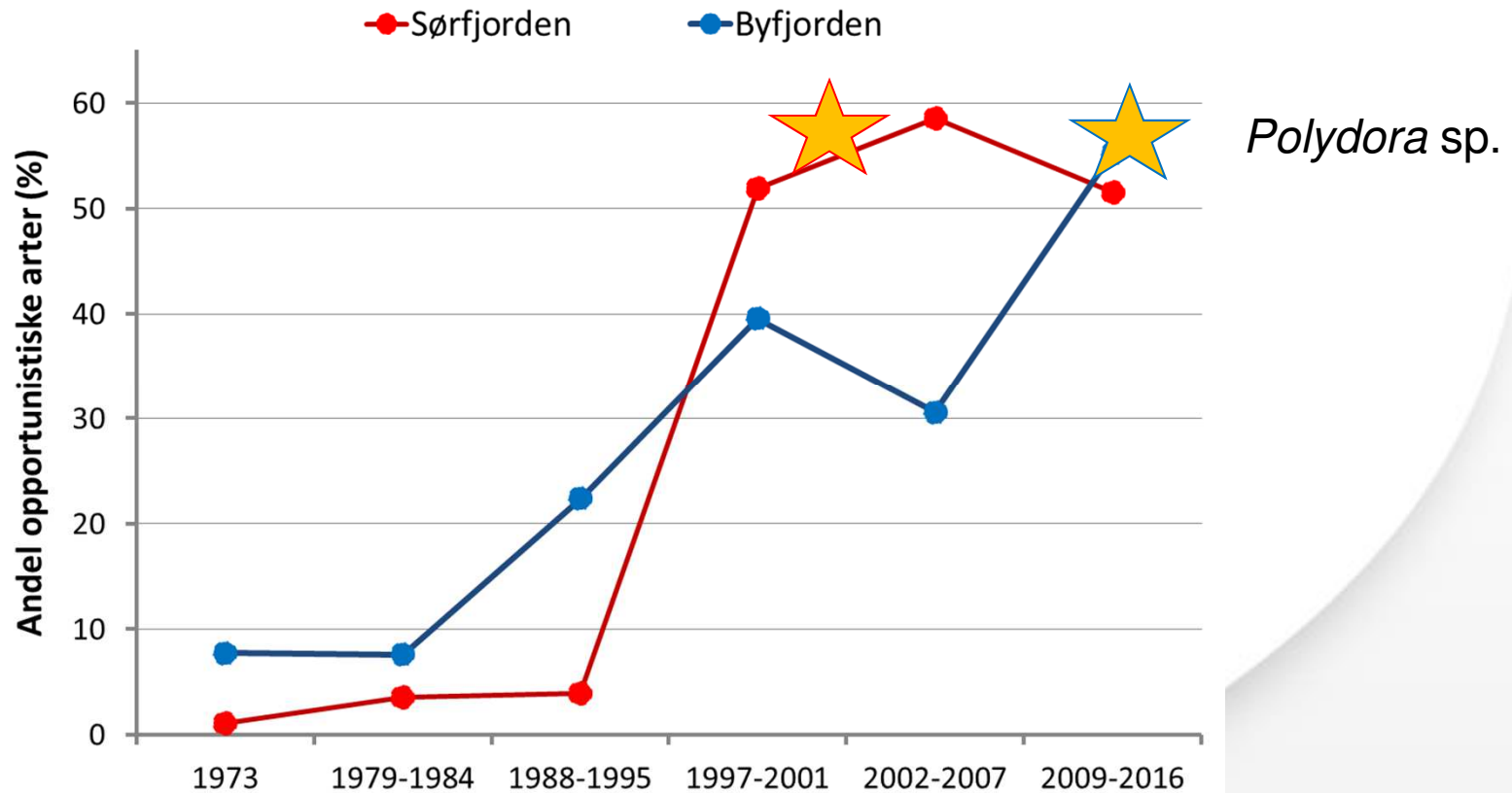
Biotiske faktorer - bløtbunnsfauna

Antall individer (tetthet)

Biotiske faktorer - bløtbunnsfauna

Opportunister – hardføre arter

***Polydora* sp.**
Rørbyggende børstemark

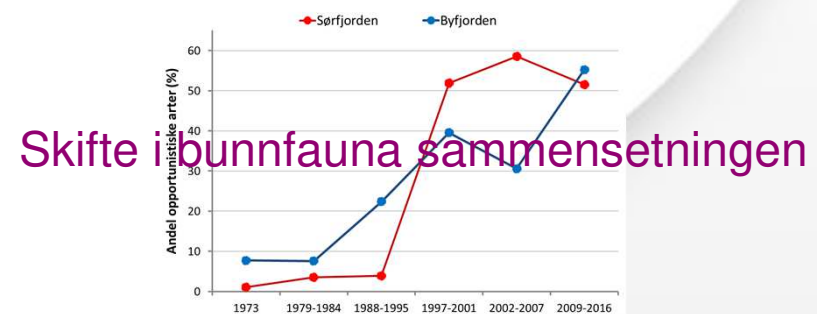
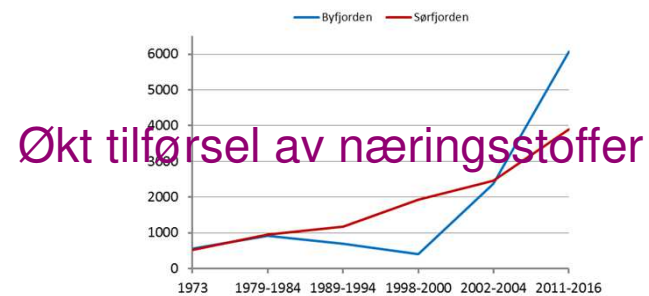
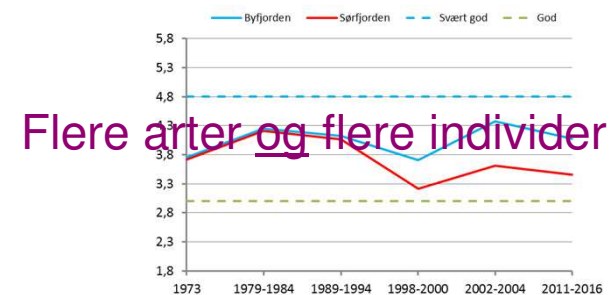

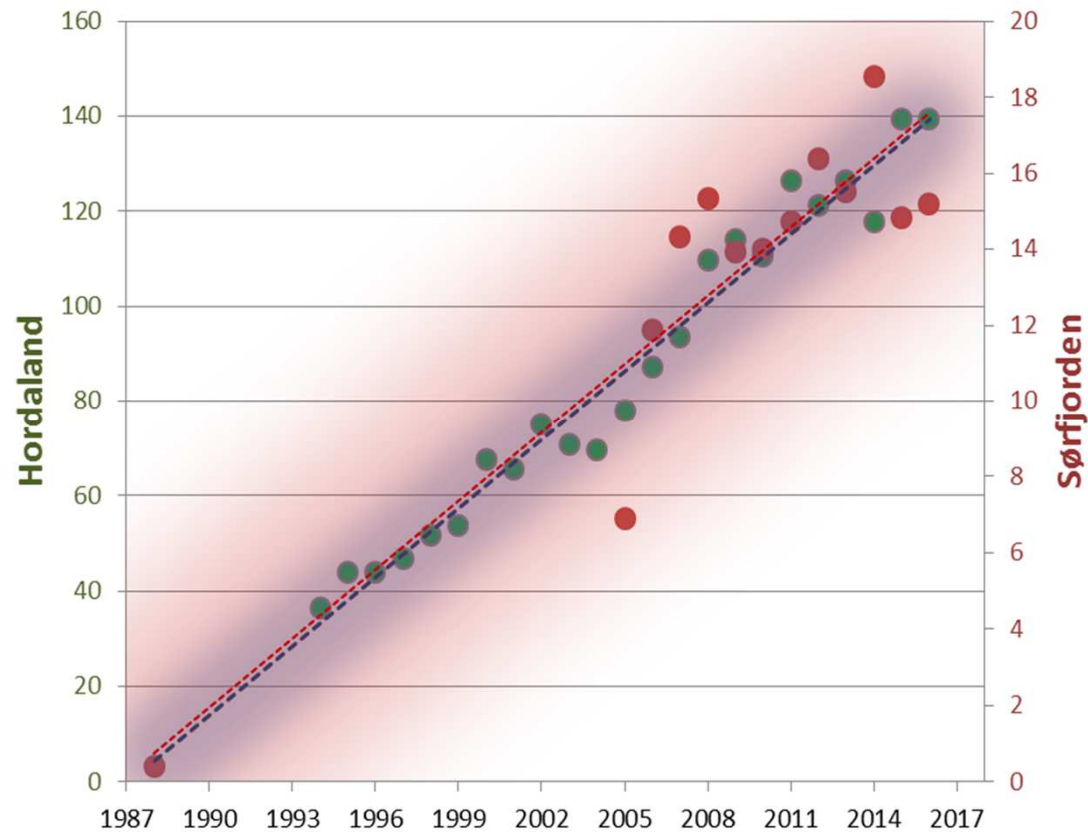
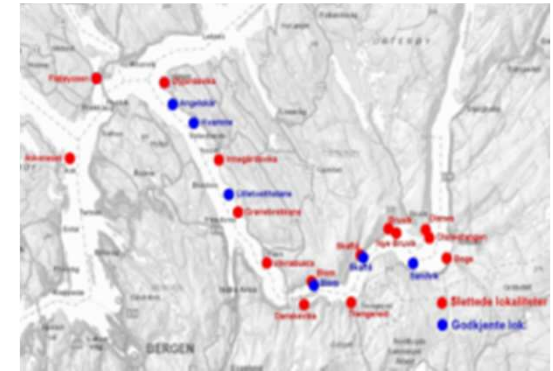
Makrofauna samfunnet endrer seg

Hvorfor?

- Havbruk
- Kommunale utslipp
- Klima

Fiskeoppdrett i Sørfjorden

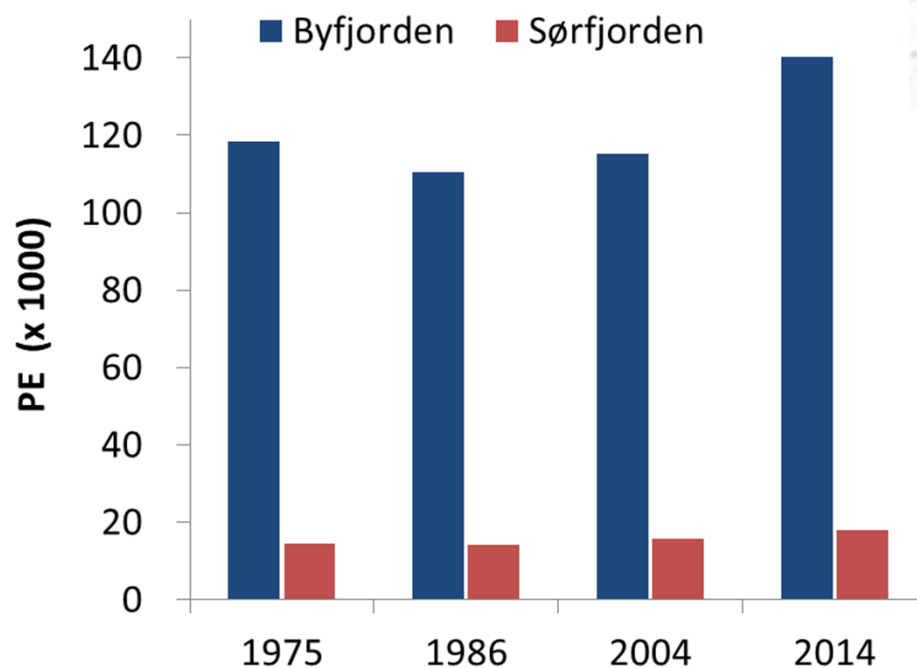
Produksjonen i Sørfjorden har økt fra **400 tonn** i 1988 til mer enn **15 000 tonn** i 2016 (10-12 % av Hordaland totalt)

Laksefiskproduksjon i Sørfjorden på **15 000** tonn tilsvarer næringsstoff utslipp fra **150 000** pe (personekvivalent).

Estimert etter beregninger gitt i Wang et al. 2012. *Discharge of nutrient wastes from salmon farms: environmental effects, and potential for integrated multi-trophic aquaculture*

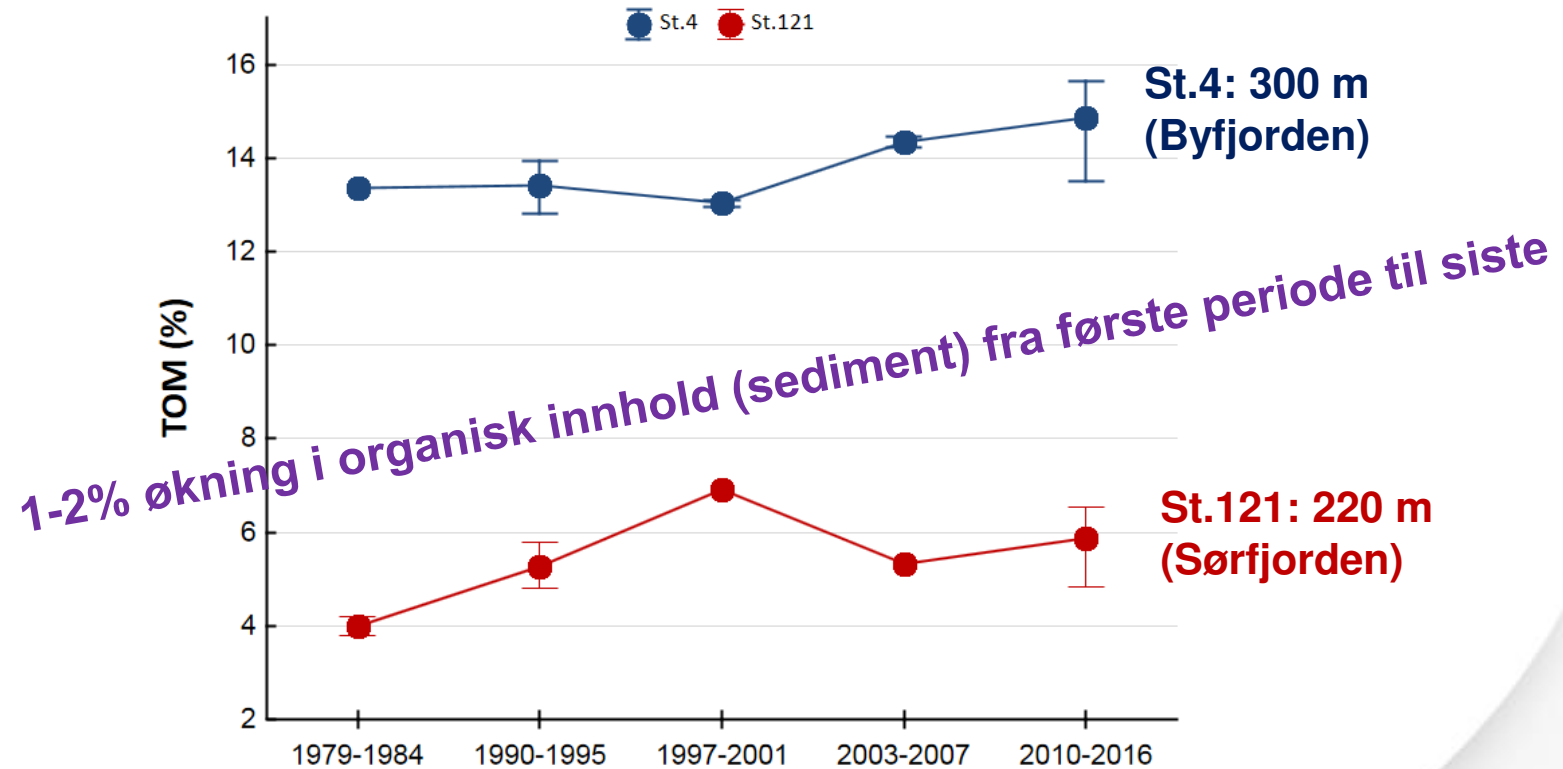
Kommunale avløp

Historisk utvikling

Kommunale utslipp i Byfjorden er langt høyere enn i Sørfjorden, og det har vært en **økende tendens** de siste 10-15 årene

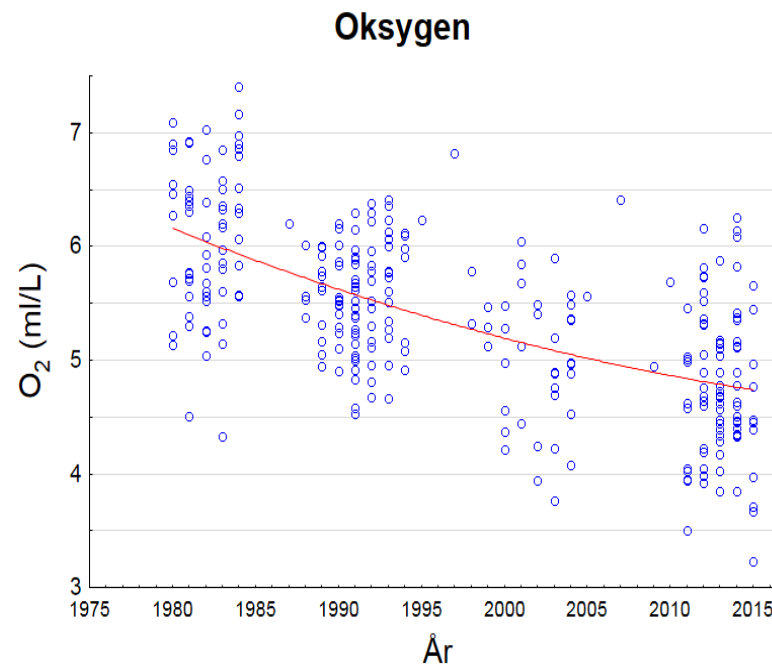
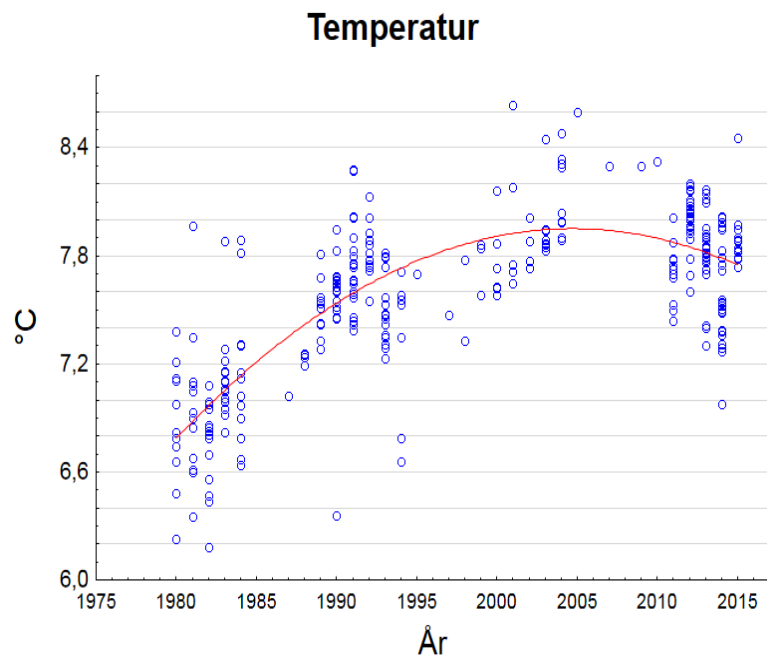
Økt organisk belastning

Økning i TOM samsvarer med økning i antall arter og individer på **St.4**
($R=0.6$, $p<0,02$)

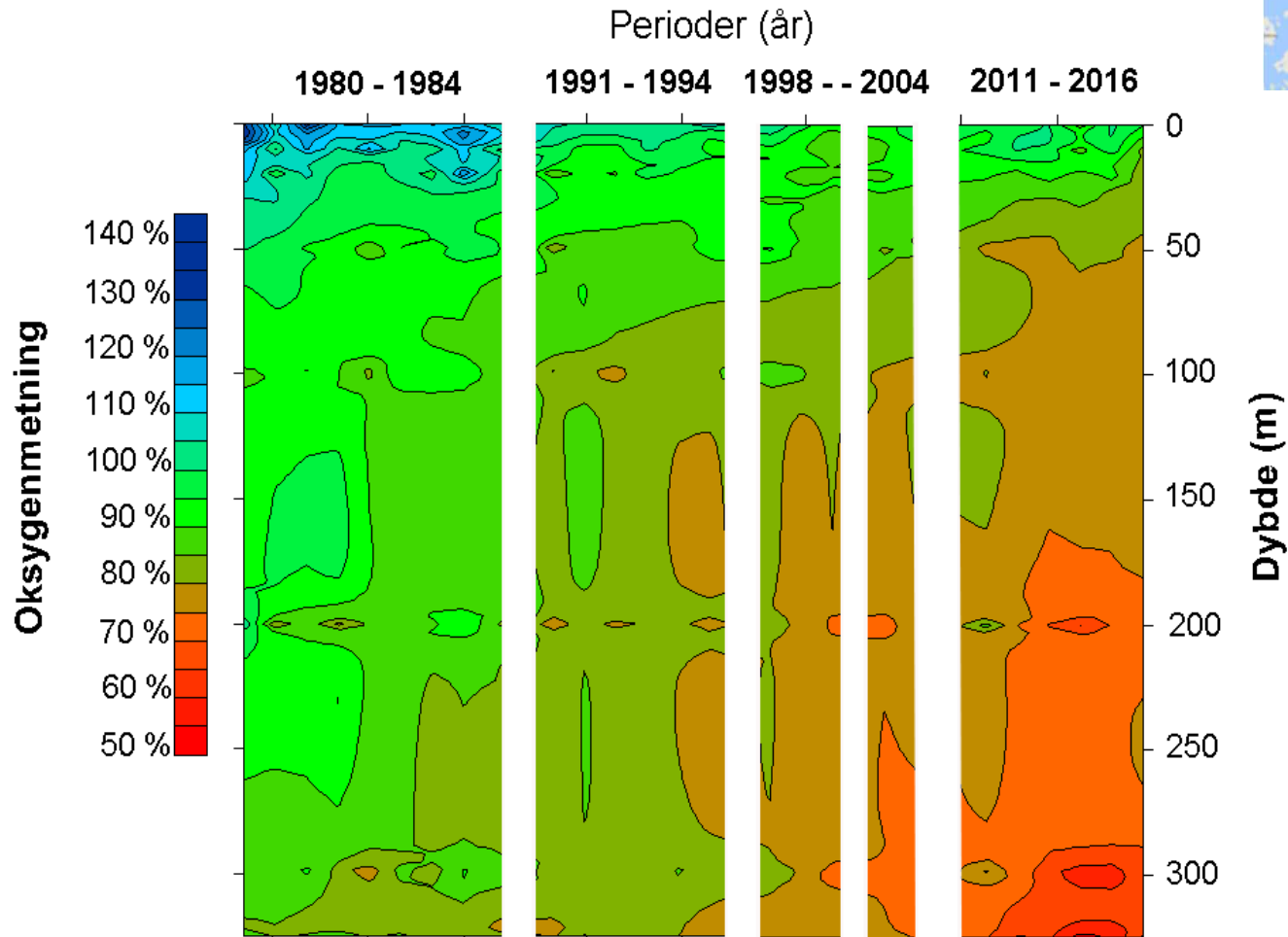
Vannkvalitet

Klimaeffekt?

Målinger i «Byfjordundersøkelsen» viser at temperaturen i bunnvannet har økt med ca. **1° C** siden 1980. I samme periode har oksygennivået i bunnvannet blitt redusert. Målinger utført på **200-300 meters dyp** i både Byfjorden og i Sørfjorden

Okseygen – Byfjorden (St.4)

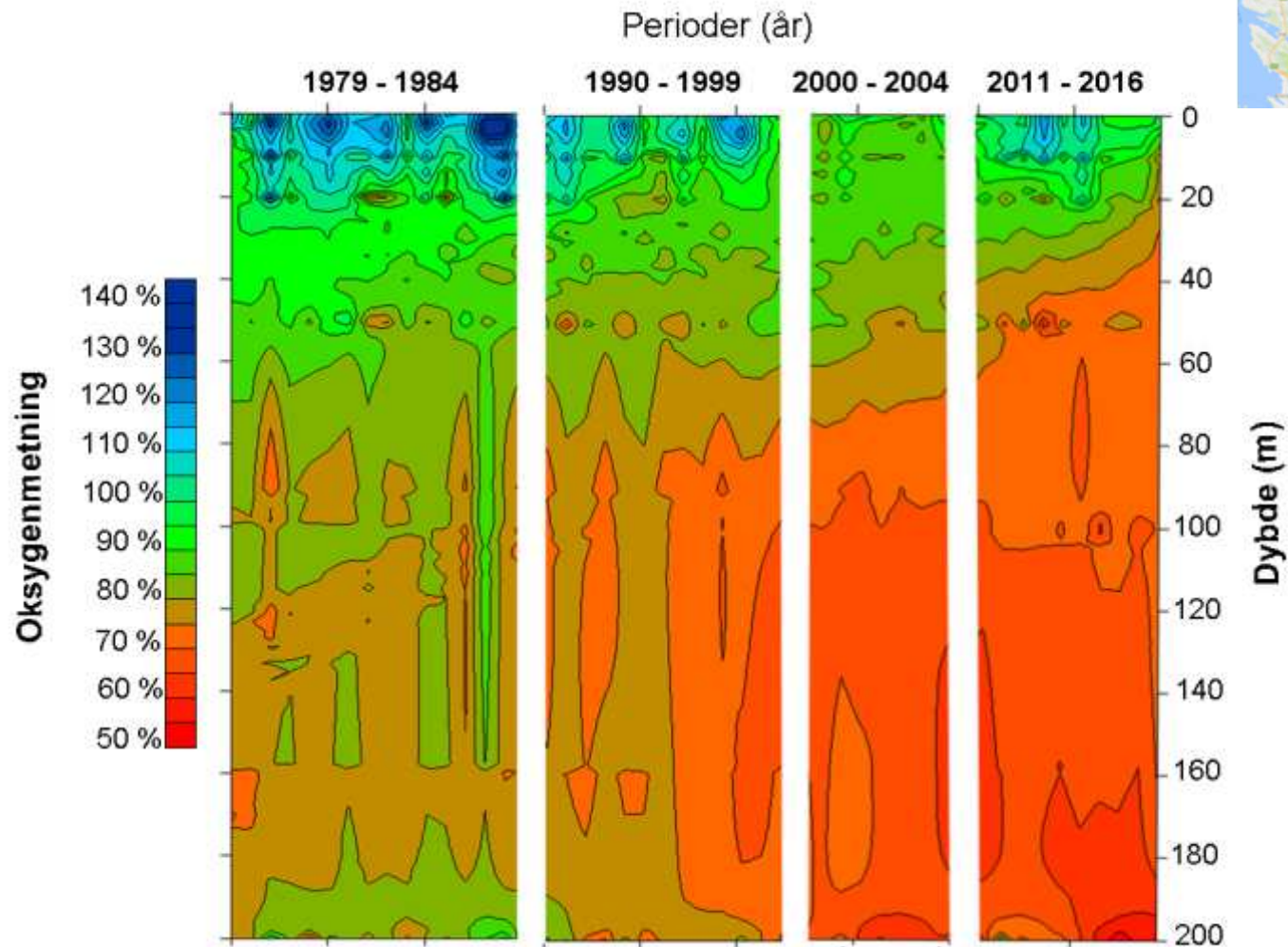

Reduserte oksygenivåer i vannsøylen

Polydora sp.

Oksygen – Sørfjorden (st.121)

Redusert oksygen i bunnvann og i vannsøylen

- **Klimaeffekt - Mindre effektiv vannutskifting?**
- **Økt oksygenforbruk på grunn av økt utslipp av næringsstoffer til sjø?**